

Kohtuasi C-559/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

26. oktoober 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Landgericht Saarbrücken (Saarbrückeni apellatsioonikohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

6. oktoober 2020

Hageja ja apellant:

Koch Media GmbH

Kostja ja vastustaja apellatsioonimenetluses:

FU

Põhikohtuasja ese

Failide jagamise (*filesharing*) eest tehtud hoiatusega seotud advokaadikulude hüvitamine; hüvitatava summa ülempiir

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267, hoiatuse tegemisega seotud kulude hüvitamise ülempiiri kooskõla järgmiste liidu õigusaktidega:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT 2004, L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32) (edaspidi „direktiiv 2004/48“ või „jõustamisdirektiiv“)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) (edaspidi „direktiiv 2001/29“ või „autoriõiguse direktiiv“)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/24/EÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta (ELT 2009, L 111, lk 16) (edaspidi „direktiiv 2009/24“ või „arvutiprogrammide direktiiv“)

Eelotsuse küsimused

1. a) Kas jõustamisdirektiivi artiklit 14 tuleb tõlgendada nii, et vajalikud advokaadikulud, mis tekivad jõustamisdirektiivi artiklis 2 viidatud intellektuaalomandi õiguste omajal, kes esitab hoiatuse tegemise kaudu kõnealuste õiguste rikkuja vastu kohtuväliselt rikkumisest hoidumise nõude, on liigitatavad selles artiklis viidatud „kohtukuludeks“ või „muudeks kuludeks“?

b) Kui esimese küsimuse alaküsimusele a vastatakse eitavalt: Kas jõustamisdirektiivi artiklit 13 tuleb tõlgendada nii, et esimese küsimuse alaküsimuses a nimetatud advokaadikulud on liigitatavad selles artiklis viidatud kahjuhüvitiseks?

2. a) Kas liidu õigust, eelkõige

- jõustamisdirektiivi artikleid 3, 13 ja 14,
- autoriõiguste direktiivi artiklit 8 ja
- arvutiprogrammide direktiivi artiklit 7

tuleb tõlgendada nii, et jõustamisdirektiivi artiklis 2 viidatud intellektuaalomandi õiguste omajal on põhimõtteliselt õigus nõuda esimese küsimuse alaküsimuses a nimetatud advokaadikulude täielikku hüvitamist, vähemasti nende proportsionaalse ja olulise osa hüvitamist, isegi kui

- nõude aluseks olnud rikkumise on toime pannud füüsiline isik väljaspool oma kutse- või majandustegevust ja
- liikmesriigi õigusnormid näevad sellisel juhul ette, et kõnealuste advokaadikulude hüvitamisel tuleb üldjuhul aluseks võtta vähendatud hagihind?

b) Kui teise küsimuse alaküsimusele a vastatakse jaatavalt: Kas teise küsimuse alaküsimuses a viidatud liidu õigusnorme tuleb tõlgendada nii, et võimalik on kohaldada erandit teise küsimuse alaküsimuses a viidatud põhimõttest, mille kohaselt tuleb esimese küsimuse alaküsimuses a nimetatud advokaadikulud hüvitada õiguste omajale täielikult või vähemasti proportsionaalses ja olulises osas,

võttes arvesse teisi tegureid (näiteks teose ajakohasus, avaldamise kestus ja rikkumise toimepanek füüsilise isiku poolt väljaspool tema majandus- või kutsetegevusega seotud huve),

isegi kui jõustamisdirektiivi artiklis 2 viidatud intellektuaalomandi õiguste rikkumine seisneb failide jagamises (*filesharing*), mis tähendab teose üldsusele kättesaadavaks tegemist selle kaudu, et teost pakutakse vabalt ligipääsetaval failijagamisplatvormil ilma autoriõiguse digitaalkaitseta (*Digital Rights Management*) kõikidele osalejatele tasuta allalaadimiseks?

Viidatud liidu õigusnormid

Direktiivi 2004/48 artiklid 2, 3, 10, 13, 14 ning põhjendused 14, 17 ja 26

Direktiivi 2001/29 artikkel 8

Direktiivi 2009/24 artiklid 1 ja 7

Viidatud riigisisised õigusnormid

Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste seadus (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), edaspidi „UrhG“)

Advokaaditasude seadus (Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte (Rechtsanwaltsvergütungsgesetz), edaspidi „RVG“)

Tsiviilkohtumenetluse seadustik (Zivilprozessordnung, edaspidi „ZPO“)

Asjaolud ja menetlus

- 1 Hageja ja apellant (edaspidi „hageja“) levitab majandustegevuse käigus arvutimänge. Kostja ja vastustaja apellatsioonimenetluses (edaspidi „kostja“) on füüsiline isik, kes ei järgi kutse- ega majandustegevusega seotud huve.
- 2 Hagejale kuulub – Saksamaa territooriumil – autoriõigusega kaitstav ainuõigus teha üldsusele kättesaadavaks teatav kutsetegevuse käigus välja töötatud arvutimäng.
- 3 Ajavahemikul 26. novembrist 2014 kuni 28. novembrini 2014 levitas kostja kõnealust arvutimängu veebi kaudu vähemalt 13 korral, pakkudes seda teataval failijagamisplatvormil üldsusele allalaadimiseks. Kõnealuse failijagamisega (*filesharing*) rikkus ta hageja õigusi.
- 4 Hageja pöördus oma õiguste maksmapanekuks advokaadibüroo poole, kes saatis kostjale hageja nimel hoiatuse. Hoiatuses esitati kostjale nõue võtta rikkumisest hoidumise avalduse tegemisega kohustus lõpetada arvutimängu üldsusele kättesaadavaks tegemine ja allalaadimiseks pakkumine, kusjuures kohustuse täitmata jätmise eest nähti ette leppetrahv. Peale selle nõuti kostjalt kahjuhüvitist.

- 5 Advokaatide poole pöördumisest tekkisid hagejal kulud summas 984,60 eurot, mis hõlmab järgmist: 1,3 tasumääraga advokaaditasu hagi hinnast 20 000 eurot, st 964,60 eurot, ning õigusteenuskulud summas 20 eurot.
- 6 Järgnenud kohtumenetluses, kus nimetatud summa sisse nõuti, on muu hulgas vaidluse all hüvitatava advokaaditasu ülempiir.
- 7 Esimeses kohtuastmes mõistis Amtsgericht Saarbrücken (Saarbrückeni esimese astme kohus) 12. märtsi 2019. aasta otsusega kostjalt välja 124 eurot ja intressi ning jättis hagi muus osas rahuldamata. 124 euro suurune summa moodustub järgmiselt: 1,3 tasumääraga advokaaditasu hagi hinnast 1000 eurot, st 104 eurot, ning õigusteenuskulud summas 20 eurot.
- 8 Otsuse põhjendamiseks tugines Amtsgericht Saarbrücken (Saarbrückeni esimese astme kohus) UrhG § 97a lõike 3 esimesele lausele, mille kohaselt on kulude hüvitamisel aluseks võetava hagi hinna ülempiir teatavatel juhtudel 1000 eurot, välja arvatud juhul, kui kõnealune ülempiir on ebaõiglane.
- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitatud apellatsioonkaebuses jääb hageja oma nõude juurde hüvitada advokaaditasu täies ulatuses.

Eelotsusetaotluse põhjendus

- 10 Kohtuasja lahendamine sõltub Euroopa Kohtu otsusest aluslepingute tõlgendamise kohta.
- 11 Järgmiseks antakse ülevaade käesolevas menetluses käsitletavate õigusküsimuste taustast. Vastavalt UrhG §-le 97a koosmõjus § 97 lõikega 1 on kahju kannatanud õiguste omajal peale muude õiguste nagu õigus kahjuhüvitisele ka õigus esitada rikkujale rikkumisest hoidumise nõue.
- 12 Üldjuhul esitavad õiguste omajad kõigepealt – nagu ka käesoleval juhul – rikkumisest hoidumise nõuded. Selleks kasutavad nad tasuta advokaaditeenust. Advokaat teeb UrhG § 97a lõike 1 kohaselt hoiatuse. Hoiatuse eesmärk on sundida õiguste rikkujat võtma rikkumisest hoidumise avaldusega kohustus rikkumine lõpetada, kusjuures kohustuse täitmata jätmise korral on kohaldatav leppetrahv. Sellise avalduse esitamisega kõrvaldatakse rikkumise kordumise oht ja täidetakse rikkumisest hoidumise nõue. Nõude maksmapanek kohtus ei ole siis enam vajalik ega võimalik. Seega on hoiatusel kohtumenetlust vältiv toime.
- 13 Kui õiguste omaja esitab rikkumisest hoidumise nõudega hagi, ilma et ta oleks enne teinud hoiatust, võidakse jätta kohtumenetluse kulud tema kanda, kui kostja nõuet ZPO § 93 kohaselt kohe tunnustab. Järelikult on hoiatusel ka hagejat kaitsev toime.
- 14 UrhG § 97a lõike 3 kohaselt on õiguste omajal, kelle autoriõigust on rikutud, põhimõtteliselt õigus esitada rikkuja vastu „vajalike kulude“ hüvitamise nõue.

- 15 Mõiste „vajalikud kulud“ tuleneb RVGst: advokaaditasude hüvitamist reguleerib Saksa õiguses üldjuhul RVG ja selles on sätestatud advokaaditasude arvutamise kord (Gebührenordnung für Rechtsanwälte). RVGs kindlaks määratud summadest suuremad summad ei ole kohtute hinnangul üldjuhul hüvitatavad.
- 16 RVG näeb ette, et tasu, mida advokaat võib enda esindatavalt isikult nõuda, sõltub hagi hinnast. Mida kõrgem on hagi hind, seda suurem on tasu.
- 17 Kõrgeima astme kohtu praktika kohaselt on õiguste omaja esitanud rikkumisest hoidumise hagi hind uute filmide, muusikateoste või DVDde puhul vähemalt 10 000 eurot.
- 18 Ent UrhG § 97a lõike 3 neljas lause seab kulude hüvitamisel aluseks võetava hagihinna ülempiiriks üldjuhul 1000 eurot, kui isik, kellele hoiatus tehakse, on (1.) füüsiline isik, kes ei kasuta kaitstavaid teoseid või esemeid oma majandustegevuse ega füüsilisest isikust ettevõtjana teostatava kutsetegevuse käigus, ja (2.) ei ole hoiatuse tegija nõudest tulenevalt juba kohustunud rikkumisest hoiduma lepingu, jõustunud kohtuotsuse või hagi tagamise määruse alusel.
- 19 Kõnealune hagihinna ülempiir on kohaldatav vaid õiguste omaja ja õiguste rikkuja vahelises suhtes. Õiguste omaja advokaat arvutab õiguste omajalt võetava tasu tegeliku kõrgema hagihinna alusel.
- 20 Seetõttu võivad esineda märkimisväärsed erinevused. Juhul, kus hagi hind on näiteks 10 000 eurot, võib see kaasa tuua selle, et õiguste omaja peab maksma oma advokaatidele advokaaditasu summas 745 eurot (millele võib lisanduda käibemaks), kuid õiguste rikkuja hüvitab sellest summast vaid 124 eurot (millele võib lisanduda käibemaks). Selle tagajärjel jääb 631 euro suurune märkimisväärne vahe õiguste omaja enda kanda.
- 21 UrhG § 97a lõike 3 neljas lause sisaldab erandit, mille kohaselt võib ülempiir konkreetsel juhul ära langeda, kui 1000 euro suurune hagihind oleks asjaoludest olenevalt „ebaõiglane“.
- 22 Kõnealune õigusnorm näib olevat problemaatiline, arvestades direktiive 2004/48, 2001/29 ja 2009/24. Küsimus, kuidas mõjutab liidu õigus kõnealuse normi tõlgendamist, on käesoleva eelotsusetaotluse keskmes.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et käesolevas asjas tõstatatud küsimused tekivad paljudes tema menetleda olevates asjades. Peale selle on Saksa kohtupraktikas arvukalt otsuseid, milles on jõutud erinevate järeldusteni. Seega esineb oluline huvi paluda asja selgitada Euroopa Kohtul.

Esimene eelotsuse küsimus

- 24 Esimese eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas hoiatuse tegemisega seotud advokaadikulud on liigitatavad direktiivi 2004/48

artiklis 14 viidatud kohtukuludeks või muudeks kuludeks või sama direktiivi artiklis 13 viidatud kahjuhüvitiseks või ei ole need kõnealuse direktiiviga üldse hõlmatud.

- 25 Euroopa Kohus tõlgendas 28. juuli 2016. aasta otsuses *United Video Properties* (C-57/15, EU:C:2016:611) direktiivi 2004/48 artiklit 14 muu hulgas seoses kindlamääraliste hüvitiste süsteemiga.
- 26 Direktiivi 2004/48 tõlgendades ei selgitanud Euroopa Kohus, kas seoses rikkumisest hoidumise nõude esitamisega tekkinud kohtuvälised advokaadikulud on hõlmatud direktiivi 2004/48 artikliga 13, direktiivi 2004/48 artikliga 14 või ei ole hõlmatud kummagi nimetatud sättega.
- 27 Kuna Saksa kohtud on jõudnud selles küsimuses erinevatele seisukohtadele, peab Euroopa Liidu Kohus kõnealust tõlgendusküsimust jõustamisdirektiivi aspektist selgitama.

Teine eelotsuse küsimus

- 28 Teise eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, millised nõuded tulenevad liidu õigusest hagihinna ülempiirile ja sellest tehtavale erandile. Eelkõige soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas asjaomaseid direktiive tuleb tõlgendada nii, et ka rikkumiste puhul, mille panevad toime füüsilised isikud väljaspool oma majandus- või kutsetegevust, tuleb põhimõttelised hüvitada kõik hoiatuse tegemisega seotud kulud. Lisaks soovib kohus teada, kas ja millised tegurid võivad viia selleni, et kulud täies ulatuses ei hüvitata.
- 29 Selles küsimuses – nimelt kui võrd on liidu õigusega, eelkõige direktiivi 2004/48 artikli 3 lõike 1 teise lausega kooskõlas, et hüvitatakse vaid väike osa hoiatuse tegemisega seotud kuludest, asus Euroopa Kohus seisukohale samuti kohtuotsuses *United Video Properties* (C-57/15). Euroopa Kohus otsustas muu hulgas, et ülemääraste kulude hüvitamata jätmist ette nägev kord võib teatud tingimustel olla põhjendatud.
- 30 Käesoleva asja hindamisel on aga määrav, kas viidatud kohtuotsuses välja töötatud põhimõtted kehtivad ka juhul, kui isik, kelle vastu on nõue esitatud, on füüsiline isik, kes ei tegutse majandus- või kutsetegevuses.
- 31 Saksa seadusandja pööras UrhG § 97a lõike 3 neljanda lausega direktiivi 2004/48 artikli 14 reegli-erandi-suhte ümber. Kui isik, kelle vastu nõue esitatakse, on füüsiline isik, saab Saksa õigusnormi sõnastuse kohaselt kulude täielik hüvitamine järelikult kõne alla tulla vaid ebaõiglase tulemuse korral.
- 32 Ka küsimuses, kuidas tuleb UrhG § 97a lõike 3 neljandas lauses sätestatud erandit tõlgendada, et see oleks direktiiviga kooskõlas, ollakse Saksa kohtupraktikas erinevatel seisukohtadel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Euroopa Kohtu olemasolevas praktikas ei ole õiguslikku olukorda veel piisavalt selgitatud.